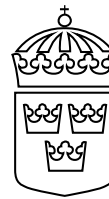

Regeringens proposition

2021/22:275

Arrestantvakter och transportuppdrag

Prop.
2021/22:275

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 juli 2022

Ardalan Shekarabi

Ann Linde
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår ändringar i polislagen (1984:387) som rör arrestantvakter. Syftet med förslaget är att ge Polismyndigheten bättre förutsättningar att utnyttja sina resurser effektivt och att fokusera på det polisiära grunduppdraget.

Förslaget innebär att ett förordnande att vara arrestantvakt även får avse rutinmässiga transportuppdrag. Därmed kommer förordnade arrestantvakter att kunna ges i uppdrag att transportera frihetsberövade personer. Samtidigt begränsas möjligheten att förordna arrestantvakter till väktare i auktoriserade bevakningsföretag. Det föreslås också att en väktare med ett förordnande som arrestantvakt ska ha tystnadsplikt när det gäller vissa uppgifter som han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Arrestantvakter och polisarrester	5
4.1	Personalkategorin arrestantvakter	5
4.2	Verksamheten vid polisarrester	6
4.3	Arrestantvaktens befogenhet.....	6
5	Arrestantvaktens roll vid transporter	7
5.1	Förordnade arrestantvakter ska få utföra transportuppdrag.....	7
5.2	Endast väktare ska kunna förordnas som arrestantvakter	13
5.3	Sekretess och tystnadsplikt.....	14
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	17
7	Konsekvenser.....	18
8	Författningskommentar.....	19
Bilaga 1	Promemorians lagförslag.....	22
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna	23
Bilaga 3	Lagrådets yttrande	24
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 juli 2022	25

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2021/22:275

Regeringens förslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387).

Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs i fråga om polislagen (1984:387)

dels att 23 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 23 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Polismyndigheten meddelar förordnande att vara arrestantvakt eller passkontrollant för den som inte är anställd som sådan vid Polismyndigheten och inte heller är polisman. Ett förordnande för en arrestantvakt får avse även bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen. I förordnandet ska verksamhetens art och omfattning anges. Förordnandet får återkallas.

Föreslagen lydelse

23 a §¹

Polismyndigheten meddelar förordnande att vara arrestantvakt eller passkontrollant för den som inte är anställd som sådan vid Polismyndigheten och inte heller är polisman. *Endast väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag får förordnas att, inom ramen för sin anställning i företaget, vara arrestantvakt.* Ett förordnande för en arrestantvakt får avse även bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen och rutinmässiga transportuppdrag. I förordnandet ska verksamhetens art och omfattning anges. Förordnandet får återkallas.

23 b §

En väktare med ett förordnande som arrestantvakt enligt 23 a § får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om

1. en enskilds personliga förhållanden, eller

2. förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller för att utreda och lagföra brott.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Inom Justitiedepartementet har promemorian Arrestantvakter och transportuppdrag upprättats. Promemorian innehåller lagförslag som innebär att ett förordnande att vara arrestantvakt även får avse transportuppdrag. Samtidigt föreslås att möjligheten att förordna arrestantvakter ska begränsas till väktare i auktoriserade bevakningsföretag. Det föreslås också att en väktare med ett förordnande som arrestantvakt ska ha tystnadsplikt när det gäller vissa uppgifter som han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2021/03820).

Riksdagen har i ett flertal tillkännagivanden som lämnats till regeringen efterfrågat en renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter. Några av dessa har berört frågan om polisens ansvar för arbetsuppgifter i arrester m.m. där polisiär kompetens inte krävs (bet. 2019/20:JuU25 punkt 3, rskr. 2019/20:256; bet. 2020/21:JuU41 punkt 2, rskr. 2020/21:389 och bet. 2021/22:JuU22 punkt 20, rskr. 2021/22:270). I denna proposition föreslås att ett förordnande att vara arrestantvakt även får avse rutinmässiga transportuppdrag. Därmed kommer förordnade arrestantvakter att kunna utföra vissa transportuppdrag som inte kräver polisiär kompetens. Regeringen bedömer att tillkännagivandena delvis tillgodoses genom förslagen i denna proposition. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 9 juni 2022 att inhämta Lagrådets yttrande över ett lagförslag som överensstämmer med lagförslaget i propositionen. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 3*. Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

4 Arrestantvakter och polisarrester

4.1 Personalkategorin arrestantvakter

Arrestantvakter är en personalkategori som tjänstgör vid Polismyndighetens arrestlokaler. Deras huvudsakliga arbetsuppgift är att bevaka frihetsberövade personer. Vissa arrestantvakter är anställda vid Polismyndigheten. En person som inte är anställd som arrestantvakt vid Polismyndigheten och inte heller är polisman kan förordnas som arrestantvakt av myndigheten enligt 23 a § polislagen (1984:387).

Arrestantvakter anställda vid Polismyndigheten benämns här egenanställda arrestantvakter. Arrestantvakter som förordnats enligt 23 a § polislagen benämns förordnade arrestantvakter.

4.2 Verksamheten vid polisarrest

Den som är gripen, anhållen eller häktad ska som utgångspunkt tas i förvar (24 kap. 22 § rättegångsbalken). En person som berövas friheten förs ofta initialt till en polisarrest. En person som omhändertagits med stöd av lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m och som inte bereds vård på sjukhus eller någon annan vårdinrättning, inte tas om hand på något annat sätt och som inte heller kan frigges, förs också oftast till en polisarrest.

I polisarrest regleras verksamheten till stor del av häkteslagen (2010:611) och häktesförordningen (2010:2011) samt förordningen (2014:1108) om utformningen av häkten och polisarrest. Allmänna bestämmelser om befogenhet att bruka våld mot en frihetsberövad person finns i 24 kap. 2 § brottbalken.

Häkteslagen gäller bl.a. den som är anhållen eller gripen på grund av misstanke om brott eller som är intagen i en polisarrest för förvar (1 kap. 2 och 3 §§). Beslut enligt häkteslagen fattas om inte annat anges av Kriminalvården eller, om den intagne är placerad i en förvaringslokal som står under en annan myndighets tillsyn, av den myndigheten (7 kap. 1 §). Kriminalvården har tillsyn över de polisarrest som är anordnade i anslutning till häkten medan Polismyndigheten har tillsyn över övriga polisarrest (6 § förordningen om utformningen av häkten och polisarrest). Vid de polisarrest som Polismyndigheten har tillsyn över är det således Polismyndigheten som, om inte annat anges, fattar beslut enligt häkteslagen.

Den myndighet som ansvarar för lokalen där den frihetsberövade befinner sig ansvarar även för efterföljande transport av denne (se t.ex. SOU 2011:7 s. 120). Polismyndigheten ansvarade 2019 för 136 polisarrest och myndigheten genomför varje år ett stort antal transporter av frihetsberövade. Enligt uppgift i september 2021 från Polismyndigheten fanns det 962 egenanställda arrestantvakter, varav 358 hel- eller deltidanställda och 604 timanställda. Under 2020 använde Polismyndigheten förordnade arrestantvakter under sammanlagt omkring 330 000 arbetstimmar.

I häkteslagen finns bl.a. bestämmelser om placering och vissa rättigheter, besök och andra kontakter samt om särskilda kontroll- och tvångsåtgärder. Ett exempel på det sistnämnda är att en intagen får beläggas med fängsel vid förflyttning inom förvaringslokalen och vid transport eller annan vistelse utanför lokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl (4 kap. 10 §). Bestämmelserna i häkteslagen tar alltså i viss mån sikte även på verksamhet som sker utanför en polisarrest.

4.3 Arrestantvaktens befogenhet

Vid de polisarrest som Polismyndigheten har tillsyn över är det alltså Polismyndigheten som normalt fattar beslut enligt häkteslagen och som ansvarar för transporter från polisarresten. I några av häkteslagens bestämmelser anges att beslut får fattas endast av särskilda befattningshavare. Exempelvis prövas frågor om restriktioner av undersökningsledaren eller

åklagaren (se 6 kap.). Sådana typer av beslut kan alltså inte fattas av arrestantvakter. Det finns däremot inga särskilda regler som begränsar egenanställda arrestantvakters befogenheter att fatta beslut enligt häkteslagen. Arrestantvakter har därför befogenhet att t.ex. besluta att belägga en intagen med fängsel vid förflyttning inom förvaringslokalen och vid transport eller annan vistelse utanför lokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl (närmare föreskrifter om fängsel finns i häktesförordningen och i Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd [PMFS 2015:7] om polisarrester).

Enligt 23 a § polislagen meddelar Polismyndigheten förordnande att vara arrestantvakt för den som inte är anställd som sådan vid myndigheten och inte heller är polisman. I paragrafen anges också att ett förordnande får avse även bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen, att verksamhetens art och omfattning ska anges i förordnandet och att förordnandet får återkallas. Genom 23 a § polislagen sätts ramarna för vilka befogenheter som kan ges en förordnad arrestantvakt. Paragrafen, som tillkom 1998, hade dessförinnan en motsvarighet i polisförordningen. I förarbetena till den nuvarande bestämmelsen framhöll regeringen att det var osäkert om polisen enligt gällande rätt hade erforderlig rättslig befogenhet att förordna arrestantvakter och att en sådan osäkerhet inte borde finnas beträffande överlämnande av förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning till enskilda subjekt (prop. 1997/98:95 s. 66). Bestämmelsen flyttades därför in i polislagen. I förarbetena lyftes också att det vid en strikt tolkning av den dåvarande bestämmelsen framstod som osäkert om ett förordnande som arrestantvakt också kunde avse bevakningsuppdrag utanför själva förvaringslokalen. För att arrestantvakter också ska kunna användas för sådana bevakningsuppdrag, t.ex. bevakning i samband med sjukhusbesök, förtydligades detta i den bestämmelse som togs in i polislagen (prop. 1997/98:95 s. 66).

5 Arrestantvaktens roll vid transporter

5.1 Förordnade arrestantvakter ska få utföra transportuppdrag

Regeringens förslag: Ett förordnande för en arrestantvakt ska få avse även rutinmässiga transportuppdrag.

Regeringens bedömning: Egenanställda arrestantvakter kan med befintligt författningsstöd användas för att självständigt utföra transportuppdrag.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorians förslag framgår inte uttryckligen av lagtexten att endast transportuppdrag som är rutinmässiga omfattas.

Remissinstanserna: Merparten av remissinstanserna tillstyrker, är i huvudsak positiva till eller har inga synpunkter på förslaget. *Polismyndigheten* framhåller att förslaget utgör ett viktigt led i att renodla verksamheten för att förbättra myndighetens möjligheter att koncentrera

Prop. 2021/22:275 sig på sitt kärnuppdrag. Myndigheten anser däremot inte att behovet av att överlämna transportuppdrag till Kriminalvården kan förväntas minska genom förslaget. Även *Sveriges advokatsamfund* anser att förslaget är godtagbart som ett led i arbetet med renodlingen av Polismyndighetens verksamhet.

Justitiekanslern konstaterar att betänkandet *Transporter av frihetsberövade* (SOU 2011:7) innehöll liknande förslag om Kriminalvårdens verksamhet men att förslagen inte ledde till lagstiftning (se prop. 2016/17:57 s. 48 f.). *Justitiekanslern* ser det som önskvärt att regeringen i det fortsatta lagstiftningsarbetet berör de överväganden som gjordes i det tidigare lagstiftningsarbetet.

Några remissinstanser tar upp frågan om vilka transportuppdrag som ska kunna utföras av förordnade arrestantvakter. *Migrationsverket* efterfrågar ett förtydligande av om arrestantvakters transportuppdrag även kan omfatta transporter kopplade till ett beslut av Migrationsverket enligt 10 kap. 20 § utlänningslagen (2005:716) att en utlänningshållning som hålls i förvar ska placeras i polisarrest. *Justitiekanslern* anför att det bör övervägas om lagtexten kan förtydligas för att bättre återspegla de centrala avgränsningar som följer av förslaget, bl.a. att transportuppdrag endast får ges om det bedöms lämpligt att uppdraget utförs av icke-polisiär personal. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anför att det i promemorian inte framgår hur och av vem bedömningen ska göras om en viss transport kan utföras av förordnad arrestantvakt. Vidare framför *länsstyrelsen* att det är oklart om förordnade arrestantvakter ska kunna utföra sådana risktransporter som Kriminalvården har överlämnat till Polismyndigheten enligt 8 kap. 2 a § häkteslagen eller 15 kap. 4 a § fängelselagen (2010:610).

Länsstyrelsen i Stockholms län och *Fackförbundet ST* avstyrker förslaget. Båda är av uppfattningen att mer omfattande utredning och analys skulle krävas för att tillstyrka förslaget eftersom det går ut på att myndighetsutövning mot frihetsberövade överlämnas till privata aktörer.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det finns ett behov av att använda arrestantvakter för transportuppdrag

Under många år har en renodling av Polismyndighetens verksamhet eftersträvat. En renodling kan bidra till att Polismyndigheten får bättre förutsättningar att lösa det polisiära grunduppdraget utifrån förändrade förutsättningar i samhället och en samhällsbild med en alltmer komplex brottslighet. Genom att skapa förutsättningar för Polismyndigheten att fokusera på grunduppdraget kan givna resurser nyttjas på ett mer effektivt sätt. Som redan nämnts i avsnitt 3 har riksdagen i ett flertal tillkännagivanden som lämnats till regeringen efterfrågat en sådan renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter.

Den 1 april 2017 fick Polismyndigheten möjlighet att överlämna till Kriminalvården att transportera någon som är berövad friheten (29 a § polislagen). Polismyndigheten kan dock inte i samtliga fall överlämna transportuppdrag till Kriminalvården. I vissa fall är det inte lämpligt med ett överlämnande och ibland saknas resurser inom Kriminalvården. Det kan också vara så att Kriminalvården saknar stationering på den ort varifrån transporten ska företas och ett överlämnande därför skulle medföra stor tidsutdräkt.

Ett led i den renodling som eftersträvas skulle kunna vara att arrestantvakter utför vissa transporter av frihetsberövade personer. Polismyndighetens internrevision har också i en rapport bedömt att polisregionerna noggrant och kontinuerligt bör pröva om bl.a. arbetsuppgifter med koppling till transporter kan utföras med civil kompetens. En sådan ordning kan föra med sig fördelar ur verksamhets- och kostnadseffektivitetsperspektiv. Det skulle innebära större flexibilitet i myndighetens verksamhet och underlätta hanteringen av efterfrågetoppar och bidra till att frigöra polisiära resurser som i stället kan användas till arbetsuppgifter som kräver polisiär kompetens.

En ytterligare fördel med en sådan ordning är att Polismyndighetens behov av att överlämna transportuppdrag till Kriminalvården enligt 29 a § polislagen skulle kunna minska något. Det kan i sådana fall innebära en viss avlastning för Kriminalvården. Ett sådant utfall är enligt regeringens uppfattning värt att beakta även om *Polismyndigheten* bedömer att en sådan minskning inte kan förväntas.

Inom ramen för Polismyndighetens verksamhet genomförs en mängd olika slags transporter av frihetsberövade personer. Många av dessa ingår som ett led i ett polisiärt ingripande, t.ex. gripande eller omhändertagande, och kräver oftast polisiär kompetens. Även i andra situationer, t.ex. om det finns en hotbild eller förhöjd risk i något avseende, kan det vara nödvändigt att poliser genomför en transport. Vissa transporter kräver dock inte polisiär kompetens, och det kan då vara ändamålsenligt att låta annan personal genomföra dem. I sammanhanget kan det noteras att Ordningsvaksutredningen har föreslagit att ordningsvakter i vissa fall ska få transportera omhändertagna personer redan i samband med omhändertagandet (SOU 2021:38 s. 194 f.). Vissa mer rutinmässiga transporter skulle även kunna genomföras av arrestantvakter. Det kan t.ex. handla om personer som är misstänkta för brott som ska transporteras från arresten till en häktningsförhandling eller en person som omhändertagits med stöd av lagen om omhändertagande av berusade personer m.m som ska transporteras från arresten till sjukhus.

Trots att Polismyndigheten ombesörjer många transporter har myndigheten, till skillnad mot t.ex. Kriminalvården, ingen egen utpräglad transportverksamhet och transporter är inte en del av myndighetens grunduppdrag. I de fall Polismyndigheten ska genomföra transport av frihetsberövade är det i ungefär 80 procent av fallen poliser, oftast i yttre tjänst, som utför transporterna. Det blir således en uppgift som utförs på bekostnad av andra åtaganden och uppdrag. De transporter som är svårast att hantera för Polismyndigheten är de transporter som är akuta och som blir det under sena kvällar och helger samt de som aktualiseras på platser där både Polismyndigheten och Kriminalvården saknar stationering.

Polismyndigheten har verksamhet över stora delar av landet, både i storstäder och i glesbygd. I glesbygden har Polismyndigheten i många fall det som svårast att uppfylla sitt grunduppdrag. Det är stora landtyor som ska täckas och antalet polispatruller är få. Transporter av frihetsberövade i dessa områden som måste utföras av poliser kan innebära att stora områden står helt utan tillgång till polis under en tid. Polisregion Nord, som motsvarar cirka 55 procent av Sveriges yta, är ett sådant exempel. De transporter av frihetsberövade som utförs på dessa platser är ofta långa och tidskrävande och kan behöva ske på kvällar, nätter och helger när behovet

Prop. 2021/22:275 av polisiär närvaro är som störst. Om Polismyndigheten dessutom saknar stationering på platsen kan det innebära att en polispatrull från en annan ort måste köra långa sträckor för att hämta den frihetsberövade, trots att det finns arrestantvakter på plats. I storstäderna ser problembilden annorlunda ut. Å ena sidan finns fler resurser att tillgå och det är inte lika stora geografiska områden som ska täckas. Å andra sidan är belastningen högre, antalet inkomna ärenden fler och det är också här många av de utsatta och särskilt utsatta områdena finns.

Om arrestantvakter skulle kunna genomföra transporter i större utsträckning innebär det att poliser inom bl.a. utryckningsorganisationen i högre grad kan fokusera på grunduppdraget. Det finns därför ett behov av att Polismyndigheten får använda arrestantvakter för transportuppdrag.

Egenanställda arrestantvakter får redan i dag utföra transportuppdrag

Polismyndigheten har tidigare ansett att det saknats författningsstöd för att arrestantvakter självständigt ska kunna genomföra transportuppdrag. I dag används dock i vissa fall egenanställda arrestantvakter för att självständigt genomföra transportuppdrag.

Som tidigare nämnts ansvarar Polismyndigheten för transporter av frihetsberövade från de arrester som myndigheten har tillsyn över. I häkteslagen finns det inga särskilda regler som begränsar egenanställda arrestantvaktars befogenheter att fatta beslut enligt häkteslagen. I Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om polisarrester finns dock en bestämmelse som föreskriver att beslut om att belägga en intagen med fängsel eller att anbringa spottskyddshuva som huvudregel fattas av föreståndaren för arresten (5 kap. 2 §). Om dennes beslut inte kan avvaktas, får beslutet i stället fattas av den som utför en transport eller som utövar tillsynen över den intagne. Några bestämmelser som begränsar en egenanställd arrestantvaktas möjligheter att utföra transportuppdrag finns däremot inte heller i Polismyndighetens föreskrifter. Det finns således inga hinder mot att egenanställda arrestantvakter genomför transporter från en arrest som Polismyndigheten ansvarar för, om myndigheten bedömer det som lämpligt.

Förordnade arrestantvakter får inte självständigt utföra transportuppdrag

När bestämmelsen som ger Polismyndigheten möjlighet att förordna arrestantvakter flyttades in i polislagen 1998 förtydligades att förordnandet får avse även bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen. Bestämmelsen får tolkas som att den inte ger utrymme för att förordnandet omfattar andra uppdrag utanför förvaringslokalen än just bevakningsuppdrag. Således finns inte lagstöd för förordnade arrestantvakter att självständigt utföra transportuppdrag. Transportuppdrag anses nämligen, utöver bevakning av den frihetsberövade, också innefatta rätten att föranstalta och ombesörja förflyttning av honom eller henne (jfr SOU 2011:7 s. 283–289 som behandlar motsvarande frågor i Kriminalvårdens verksamhet).

Förordnade arrestantvakter kan däremot användas för att bistå vid transporter av frihetsberövade, förutsatt att någon som har erforderlig befogenhet ansvarar för själva transporten. Att bistå vid en transport anses

nämnligen vara ett bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen (se t.ex. prop. 2016/17:57 s. 48). Polismyndigheten saknar dock möjlighet att helt ge transportuppdrag till privata utförare.

Förordnade arrestantvakter bör få utföra transportuppdrag

Förordnade arrestantvakter används alltså inte för att självständigt utföra transportuppdrag eftersom det saknas författningsstöd för detta. Som konstaterats ovan har Polismyndigheten i många fall ett behov av att kunna utnyttja arrestantvakter för sådana uppdrag. Behovet uppstår ofta akut och Polismyndigheten kan inte tillgodose behovet med enbart egenanställda arrestantvakter. Mot den bakgrunden finns det anledning att överväga om det är lämpligt och ändamålsenligt att förordnade arrestantvakter får användas för sådana transportuppdrag som Polismyndigheten ansvarar för inom ramen för arrestverksamheten.

Bedömningen av om det är lämpligt att en viss transport utförs av icke-polisiär personal får naturligtvis göras utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet. En samlad riskbedömning måste göras. Det är framför allt när en anhållen person ska transporteras till en häktningsförhandling som det bör kunna övervägas om icke-polisiär personal kan genomföra transporten. Även andra mer rutinmässiga transporter av redan frihetsberövade personer bör kunna komma i fråga, exempelvis vid besök på sjukhus eller annan vårdinrättning. Denna typ av transporter genomförs redan i dag i viss utsträckning av egenanställda arrestantvakter.

Transportuppdrag innefattar bl.a. bevakning och därmed rätten att vidmakthålla frihetsberövandet. Begränsningar i rörelsefriheten förutsätter stöd i lag (2 kap. 8, 20 och 21 §§ regeringsformen, RF). Att genomföra transporter av frihetsberövade är ett uppdrag med starka inslag av myndighetsutövning innefattande rätt att utöva visst våld och tvång. Det kan exempelvis handla om användande av fängsel eller att använda våld i syfte att hindra en rymning. Om Polismyndigheten med stöd av 23 a § polislagen ges möjlighet att förordna en arrestantvakt även för transportuppdrag får den förordnade arrestantvakten samma befogenheter som tillkommer en egenanställd arrestantvakt enligt häkteslagen (jfr SOU 2011:7 s. 282). Lagstöd för att ge transportuppdrag till privata utövare bör, med hänsyn till uppgiftens karaktär, tillskapas först efter noggranna överväganden.

Mot ett utökande av förordnade arrestantvaktens befogenhet kan anföras att en transport typiskt sett innebär större säkerhetsmässiga risker än vistelse inom en lokal. Skillnaden ska emellertid inte överdrivas. Den arrestantvakt som förordnats för bevakningsuppdrag har ansetts lämplig för bevakning och att vidmakthålla ett frihetsberövande. Givet att den arrestantvakt som förordnas har rätt kompetens och att det inte är fråga om transporter med förhöjd risk torde en ordning där förordnade arrestantvakter får ombesörja även transporter kunna godtas.

En invändning av mer principiell natur är att transporter är en sådan uppgift som överhuvudtaget inte bör utföras av en privat aktör. Eftersom det handlar om redan frihetsberövade personer som ska transporteras bör det dock inte vara av någon avgörande betydelse om arrestantvakten är anställd av Polismyndigheten eller om han eller hon i stället har förordnats av samma myndighet. Detta gäller under förutsättning att det inte finns

Prop. 2021/22:275 några avgörande skillnader i utbildning eller kompetens mellan de olika kategorierna. Redan i dag kan en förordnad arrestantvakt t.ex. sköta bevakningen av en frihetsberövad i samband med en långvarig häktningsförhandling eller ett sjukhusbesök, förutsatt att den frihetsberövade transporterats av poliser eller egenanställda arrestantvakter. Det ska också framhållas att någon rätt att råda över frihetsberövandet inte överläts till den som ska utföra transporten.

Som *Justitiekanslern* har påpekat innehöll betänkandet Transporter av frihetsberövade (SOU 2011:7) liknande förslag avseende Kriminalvårdens transportverksamhet. Utredningens förslag ledde inte till lagstiftning. Som skäl för detta anförde regeringen sammanfattningsvis att de starka inslagen av myndighetsutövning och utsattheten hos de berörda talade mot att ansvaret för transportuppdrag av frihetsberövade skulle kunna överlämnas helt till privata utförare. Även den omständigheten att Kriminalvården ansåg att en sådan utökning inte var lämplig ur säkerhetssynpunkt talade enligt regeringen med styrka mot att genomföra utredningens förslag (prop. 2016/17:57 s. 48 f.). Det finns emellertid viktiga skillnader mellan det tidigare lagstiftningsärendet och det nu aktuella. Som redan nämnts har Polismyndigheten, till skillnad mot Kriminalvården, ingen egen utpräglad transportverksamhet och transporter är inte en del av myndighetens grunduppdrag. Merparten av Polismyndighetens transporter utförs av poliser och det aktuella förslaget kan förväntas göra större nytta än vad som var fallet för Kriminalvårdens del. Polismyndigheten ställer sig också positiv till det aktuella förslaget. En annan viktig skillnad är att den utvidgning som nu föreslås är mindre omfattande på så sätt att den inte inkluderar sådana transporter som Polismyndigheten utför åt andra myndigheter. När det gäller uppgifter om enskilda personliga förhållanden bedömer regeringen att förordnade arrestantvakter normalt sett kommer att omfattas av förbud enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, att röja eller utnyttja uppgift, och det föreslås en särskild bestämmelse om tystnadsplikt för övriga situationer (se avsnitt 5.3). Detta innebär sammantaget att förslaget inte medför någon försämring i skyddet för de frihetsberövades personliga integritet. Sammanfattningsvis finns alltså ett antal betydelsefulla skillnader mellan förslagen.

Det har tidigare varit så att den utbildning som ges till arrestantvakter har varierat i hög grad mellan olika regioner. Polismyndighetens internrevision har därför rekommenderat att det ska införas en nationell enhetlig utbildning för personal som tjänstgör i arrestverksamheten. Polismyndigheten har också fattat beslut om att vidta åtgärder i detta avseende. Polismyndigheten har en ny kursplan för arrestantvakter som gäller från och med våren 2021. Utbildningen är densamma för egenanställda och förordnade arrestantvakter. Utbildningen omfattar 15 dagar och innehåller bl.a. säkerhetsarbete vid transporter. För personer som redan har en ordningsvaks- eller väktarutbildning ges dock en något kortare utbildning. Den utbildning som ges till arrestantvakter är alltså numera enhetlig.

Sammantaget finns goda skäl för att även förordnade arrestantvakter ska kunna utföra mer rutinemässiga transportuppdrag. En sådan ordning skulle frigöra polisresurser som i stället kan användas till Polismyndighetens grunduppdrag. Som *Polismyndigheten* har pekat på kan detta i sin tur ha positiva effekter för brottsbekämpningen. Fördelarna kan bli påtagliga inte minst på landsbygden där en enstaka polispatrull som måste användas för

en transport kan göra att ett stort område står utan polisiär närvaro under en tid. Skälen för att ge Polismyndigheten möjlighet att förordna arrestantvakter för rutinmässiga transportuppdrag bedöms väga tyngre än de invändningar som kan göras mot en sådan ordning. I motsats till *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Fackförbundet ST* anser regeringen att frågan är tillräckligt väl belyst för att en sådan slutsats ska kunna dras. Utvidgningen bör dock omfatta endast transportuppdrag som Polismyndigheten ansvarar för inom ramen för arrestverksamheten. *Migrationsverket* har efterfrågat ett förtydligande av om förslaget omfattar transporter av förvarstagna utlänningar som har placerats i polisarrest. Utvidgningen omfattar inte sådana transporter. Som *Länsstyrelsen i Stockholms län* har berört förekommer det att Polismyndigheten utför transporter åt Kriminalvården. Utvidgningen omfattar inte heller sådana transporter. Av bestämmelsen bör uttryckligen framgå att endast rutinmässiga transporter omfattas. Därmed tillgodoses *Justitiekanslerns* synpunkt om förtydligande av lagtexten för att bättra återspegla de centrala avgränsningar som följer av förslaget.

Länsstyrelsen i Stockholms län har också anfört att det inte framgår hur och av vem bedömningen ska göras om en viss transport kan utföras av förordnad arrestantvakt. Av förslaget följer dock att det ankommer på Polismyndigheten att göra dessa bedömningar i enskilda fall. Myndigheten får bestämma de närmare formerna för hur dessa bedömningar ska gå till.

Eftersom transporter av frihetsberövade personer innefattar bl.a. bevakning och därmed rätten att vidmakthålla ett frihetsberövande förutsätter utvidgningen, som nämnts, stöd i lag. Det föreslås därför att arrestantvakter enligt 23 a § polislagen ska kunna förordnas även för rutinmässiga transportuppdrag.

5.2 Endast väktare ska kunna förordnas som arrestantvakter

Regeringens förslag: Endast en väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag ska få förordnas som arrestantvakt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte några invändningar mot det i sak. *Länsstyrelsen i Stockholms län* efterfrågar ett förtydligande av vad som här avses med väktare.

Skälen för regeringens förslag: I 23 a § polislagen ställs i dag inga uttryckliga krav på vem som kan förordnas som arrestantvakt. Eftersom det nu föreslås att förordnade arrestantvakters befogenheter ska utökas finns det anledning att överväga om det bör ställas några särskilda krav på de personer som ska kunna förordnas.

I 15 kap. 3 § fängselagen och 8 kap. 1 § häkteslagen ges Kriminalvården möjlighet att förordna privata utövare att utföra bevakningsuppdrag. Enligt dessa bestämmelser får endast väktare i auktoriserade bevakningsföretag förordnas. Att ställa sådana krav ger garantier för att de som förordnas uppfyller vissa krav när det gäller lämplighet (se t.ex. 4 § lagen [1974:191] om bevakningsföretag). Man kan också utgå från att

Prop. 2021/22:275 sådana väktare har grundläggande kunskaper som är värdefulla i arbetet som arrestantvakt. Enligt uppgift från Polismyndigheten är det dessutom redan i dag uteslutande väktare i auktoriserade bevakningsföretag som förordnas som arrestantvakter. Mot den bakgrunden föreslås att endast väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag får förordnas som arrestantvakt. Med väktare i auktoriserat bevakningsföretag avses den som är godkänd för anställning i auktoriserat bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevakningstjänst (se 7 § lagen om bevakningsföretag). Därmed tillgodoses också *Länsstyrelsen i Stockholms län*s önskemål om ett förtydligande av vad som avses med väktare.

Även med en sådan begränsning i fråga om vem som kan förordnas som arrestantvakt är det givetvis av stor vikt att den som förordnas som arrestantvakt får kompletterande utbildning vid Polismyndigheten.

5.3 Sekretess och tystnadsplikt

Regeringens förslag: Det ska införas en särskild bestämmelse om tystnadsplikt för väktare som förordnats som arrestantvakt. Väktaren får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller för att utreda och lagföra brott.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inte något att invända mot det. *Polismyndigheten* bedömer att förordnade arrestantvakter som utför transporter kommer att omfattas av 2 kap. 1 § OSL. Myndigheten har dock inte något att invända mot den särskilda bestämmelse om tystnadsplikt som föreslås för att säkerställa att det inte uppstår tveksamheter i enstaka fall. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att den föreslagna tystnadspliktsbestämmelsen kan tolkas som att arrestantvakter har som uppgift att utreda eller lagföra brott och att den därför bör förtydligas.

Integritetsskyddsmyndigheten ser positivt på förslaget att införa en särskild bestämmelse om tystnadsplikt. Myndigheten efterlyser dock överväganden avseende behovet av att införa en sekretessbrytande bestämmelse för att ett uppgiftsutlämnande överhuvudtaget ska kunna ske. Vidare efterfrågar *Integritetsskyddsmyndigheten* ytterligare analys av vilka personuppgifter som behöver överlämnas, hur informationen ska lämnas över och därefter hanteras hos mottagaren samt vilka dataskyddsrättsliga regler som kommer gälla avseende uppgifterna hos mottagaren.

Skälen för regeringens förslag

Förordnade arrestantvakter omfattas av förbudet i offentlighets- och sekretesslagen att röja eller utnyttja uppgift

Transport av frihetsberövade personer förutsätter i många fall ett informationsutbyte om enskildas personliga förhållanden. Det kan vara fråga om känsliga uppgifter t.ex. om den enskildes hälsa. Med hänsyn till den frihetsberövades integritet är det viktigt att skyddet för sådana

uppgifter inte försämras när uppgifterna lämnas till en förordnad arrestantvakt i samband med transportuppdrag. En arrestantvakt kan också i samband med ett transportuppdrag få uppgifter om Polismyndighetens arbetsmetoder som inte bör röjas för obehöriga.

Förbudet att röja eller utnyttja en uppgift enligt OSL gäller som huvudregel för myndigheter (2 kap. 1 §). Ett sådant förbud gäller också för en person som fått kännedom om uppgiften genom att för det allmännas räkning delta i en myndighets verksamhet på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten, på grund av tjänsteplikt, eller på annan liknande grund. Anställda hos myndigheten tillhör givetvis denna kategori. Det är svårare att bedöma i vilken utsträckning uppdragstagare, t.ex. förordnade arrestantvakter, ska hänföras hit. Det krävs att uppdraget getts direkt till en fysisk person. I allmänhet krävs också att uppdragstagaren är så knuten till myndigheten att han eller hon kan sägas delta i myndighetens egentliga verksamhet, dvs. som regel myndighetens uppgifter enligt instruktion eller motsvarande reglering. Det måste antas att en uppdragstagare har den behövliga anknytningen till en viss myndighet, om den uppgift som han eller hon utför vanligen ankommer på en tjänsteman eller annan befattningshavare vid myndigheten eller i alla fall naturligen skulle kunna handhas av en sådan befattningshavare. Mot den bakgrunden talar mycket för att det uppdrag som lämnas till en förordnad arrestantvakt normalt är av det slag som avses i den nämnda bestämmelsen och att de således omfattas av bestämmelserna i OSL.

I förarbetena till motsvarande bestämmelse i den numera upphävda sekretesslagen (1980:100) framgår dock att lagen i princip inte omfattar den som är anställd hos ett privat rättssubjekt (prop. 1979/80:2 del A s. 128). I ett senare lagstiftningsärende konstaterades också att t.ex. personal från en kontoristförening eller ett bevakningsföretag som regel inte torde vara bundna av sekretesslagen (prop. 1981/82:186 s. 41 f.). Dessa uttalanden har sedan legat till grund för bedömningen att en särskild regel om tystnadsplikt är nödvändig för de väktare som Kriminalvården kan förordna att utföra vissa bevakningsuppdrag (prop. 1997/98:95 s. 64 f.). Detta talar för att det bör införas en motsvarande regel även för arrestantvakter som förordnas enligt 23 a § polislagen.

I de förstnämnda förarbetena framgår dock att även anställda i privata rättssubjekt i vissa situationer kan omfattas av bestämmelsen. Som exempel nämns att en arbetstagare har ställts till en myndighets förfogande och deltar i dess verksamhet på samma sätt som om myndigheten hade ingått uppdragsavtal med vederbörande själv (prop. 1979/80:2 del A s. 128). Det är med tanke på sådana och liknande fall som 2 kap. 1 § OSL angetts gälla även den som på ”annan liknande grund” deltar i en myndighets verksamhet. Förordnade arrestantvakter deltar i dag i Polismyndighetens arrestverksamhet på samma sätt som arrestantvakter som är anställda av myndigheten. De uppgifter som en förordnad arrestantvakt utför skulle i annat fall ha kunnat utföras av en egenanställd arrestantvakt eller av en polis. Det är en betydande skillnad jämfört med om ett bevakningsföretag anlitas för bevakning av en myndighet vars egentliga verksamhet består av något helt annat än bevakning. Slutsatsen blir därför att förordnade arrestantvakter som utför transporter normalt sett kommer att omfattas av förbudet i 2 kap. 1 § OSL att röja eller utnyttja uppgift.

Det finns trots det sagda viss osäkerhet i fråga om OSL är tillämplig i alla de fall där förordnade arrestantvakter kan komma att anlitas för att fullgöra transportuppdrag. Det gäller inte minst om det rör sig om ett kortvarigt uppdrag som kanske bara omfattar någon enstaka transport och arrestantvakten i fråga i övrigt inte är inblandad i arrestverksamheten. Det bör därför övervägas en bestämmelse om tystnadsplikt avsedd att träda in i sådana undantagsfall där OSL inte är tillämplig.

En bestämmelse om tystnadsplikt innebär en begränsning av yttrandefriheten enligt 2 kap. 1 § RF och artikel 10 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt 2 kap. 20–21 §§ RF får begränsningar i yttrandefriheten endast göras i lag under vissa förutsättningar. Vidare framgår av 2 kap. 23 § RF att yttrandefriheten endast får begränsas av vissa särskilda angivna ändamål bl.a. med hänsyn till allmän ordning och säkerhet, enskildas anseende, förebyggandet och beivrandet av brott eller om särskilt viktiga skäl föranleder det. Även enligt Europakonventionen, som gäller som svensk lag (lagen [1994:1219] om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna), får yttrandefriheten inskränkas endast under vissa förutsättningar.

För frihetsberövade är det av stor betydelse att uppgifter om deras personliga förhållanden, som kan vara väldigt integritetskänsliga, skyddas. På samma sätt är det av vikt att uppgifter som är sekretessreglerade till skydd för allmänna intressen får ett ändamålsenligt skydd. Regeringen bedömer att behovet av tystnadsplikt för förordnade arrestantvakter väger tyngre än intresset av yttrandefrihet för dessa personer. Vidare anser regeringen att tystnadsplikt i detta sammanhang är proportionerligt och att en sådan tystnadsplikt även i övrigt uppfyller de krav som gäller för begränsningar i yttrandefriheten enligt RF och Europakonventionen. På grund härav föreslås att det införs en särskild bestämmelse om tystnadsplikt som är avsedd att träda in när OSL inte är tillämplig i förhållande till den förordnade arrestantvakten.

Bestämmelsen bör utformas efter förebild av 8 kap. 2 § häkteslagen, 15 kap. 4 § fängelselagen och 11 § lagen (1980:578) om ordningsvakter. Regeringen anser i likhet med *Länsstyrelsen i Stockholms län* att lagtexten kan förtydligas. En redaktionell ändring har därför gjorts.

En sekretessbrytande bestämmelse behövs inte

Integritetsskyddsmyndigheten har efterfrågat överväganden om det behövs en sekretessbrytande bestämmelse för att ett uppgiftsutlämnande överhuvudtaget ska kunna ske. Visserligen kan sekretessbrytande bestämmelser behövas i de sällsynta situationer som kan tänkas falla utanför tillämpningsområdet för 2 kap. 1 § OSL och där uppgiften som ska lämnas ut omfattas av sekretess. Enligt regeringens uppfattning ger emellertid det befintliga regelverket i OSL tillräckliga möjligheter för detta. Någon särskild sekretessbrytande bestämmelse behöver därför inte införas.

Som redan har berörts är det viktigt att skyddet för personuppgifter inte försämras när uppgifterna lämnas till en förordnad arrestantvakt i samband med transportuppdrag. *Integritetsskyddsmyndigheten* har i den delen efterfrågat en utbyggd dataskyddsrättslig analys. De personuppgifter som kan bli aktuella att behandla är endast de som är nödvändiga för att kunna utföra transporten och som annars skulle ha behandlats av myndighetens anställda för samma ändamål. Den personuppgiftsbehandling som en förordnad arrestantvakt utför omfattas dessutom av brottsdatalagens (2018:1177) tillämpningsområde i samma utsträckning som gäller för myndighetens anställda (se SOU 2017:29 s. 231 f. och prop. 2017/18:232 s. 112). Samma dataskyddsrättsliga regler gäller alltså oavsett om en transport utförs av Polismyndighetens egenanställda arrestantvakter eller av förordnade arrestantvakter. Förslaget bedöms inte leda till någon utökad behandling av personuppgifter.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Regeringens bedömning: Det behövs inga övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget och bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Förslaget kan bidra till en viss renodling av Polismyndighetens arbete vilket länge eftersträvats. Förslaget bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Den föreslagna ändringen kräver endast begränsade förberedande åtgärder hos Polismyndigheten. Lagändringarna föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2023.

Det finns inget behov av övergångsbestämmelser.

Regeringens bedömning: Förslagen bidrar till en mer effektiv användning av polisiära resurser. Poliser kan i högre utsträckning fokusera på Polismyndighetens grunduppdrag vilket i sin tur kan ha positiva effekter för brottsbekämpningen. Förbättringarna kan bli särskilt påtagliga i glesbygdsområden.

Förslagen kan också leda till positiva effekter för enskilda, för företag och för miljön. Förslagen föranleder inte några kostnadsökningar för Polismyndigheten.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har inga invändningar mot bedömningen. *Polismyndigheten* delar uppfattningen att förslagen kommer att bidra till en mer effektiv användning av polisiära resurser. *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Fackförbundet ST* invänder att mer omfattande utredning och analys krävs. Fackförbundet ST lyfter särskilt fram att de ekonomiska konsekvenserna inte är tillräckligt väl belysta och att alternativa förslag på lösningar borde övervägas.

Skälen för regeringens bedömning: Det centrala förslaget innebär att ett förordnande för arrestantvakt även får avse transportuppdrag. Detta medför att förordnade arrestantvakter självständigt kan utföra transporter av frihetsberövade från de arrester som Polismyndigheten ansvarar för, en uppgift som i dag ofta sköts av poliser i yttre tjänst. Transporter av frihetsberövade kan därför hanteras på ett mer effektivt sätt och på så sätt frigöra polisresurser och minska belastningen på Polismyndighetens övriga verksamhet. Därtill föreslås att endast väktare i auktoriserade bevakningsföretag ska kunna förordnas som arrestantvakter samt att förordnade arrestantvakter ska ha tystnadsplikt beträffande vissa uppgifter som han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta. Förslagen förväntas leda till en starkt förmåga för Polismyndigheten att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet. *Polismyndigheten* har instämt i detta. Hur stora polisiära resurser som kan frigöras är svårt att bedöma exakt och beror naturligtvis på i vilken utsträckning myndigheten väljer att utnyttja möjligheterna som förslaget innebär. Polismyndigheten har tidigare bedömt att det sannolikt handlar om en betydande potential att frigöra resurser. Generellt sett har Polismyndigheten det som svårast att uppfylla sitt grunduppdrag i glesbygdsområden. Områden där antalet polispatruller är få påverkas också i större utsträckning av att en polispatrull måste ombesörja en transport. Transporterna är i sig också oftast längre och mer tidskrävande. Förslagen bör därför få särskild effekt i dessa områden. Förslagen kan också leda till att något färre transportuppdrag kommer att överlämnas till Kriminalvården med stöd av 29 a § polislagen.

I de fall akuta transporter måste genomföras från en polisarrest på en ort där Polismyndigheten (och Kriminalvården) saknar stationering kan det innebära att en polispatrull måste köra långa sträckor innan transporten kan påbörjas. Om sådana transporter i stället kan genomföras av förordnade arrestantvakter som redan finns på plats medför det positiva effekter i flera avseenden. Den enskilde som är intagen behöver inte vänta

på transport inför t.ex. ett läkarbesök. Det kan också innebära minskad bilkörning vilket har positiva effekter för miljön.

En ökad användning av förordnade arrestantvakter skulle på kort sikt i och för sig kunna innebära en marginell kostnadsökning för Polismyndigheten i form av ökade utgifter för extern bemanning. Det är emellertid billigare att använda förordnade arrestantvakter än att använda en polispatrull för transporter. Förordnade arrestantvakter kan också behöva kompletterande utbildning när det gäller transporter. Polismyndigheten har tidigare bedömt att förslaget sammantaget inte kommer att medföra några ökade kostnader för myndigheten. Förslagen bedöms mot den bakgrunden inte medföra några ökade kostnader. På sikt kan kostnaderna för samhället i stället förväntas minska.

Förslagen kan antas medföra att förordnade arrestantvakter utnyttjas i större utsträckning vilket kan leda till en viss intäktsökning för enskilda bevakningsföretag. Det kan också få viss positiv betydelse för sysselsättning i sådana företag om fler väktare behöver anställas.

Länsstyrelsen i Stockholms län och *Fackförbundet ST* har efterlyst ytterligare utredning och analys. Syftet med förslagen är att ge Polismyndigheten möjlighet att hantera transporter av frihetsberövade på ett mer effektivt sätt för att därigenom frigöra polisresurser och minska belastningen på Polismyndighetens övriga verksamhet. Regeringen bedömer att utredningen ger tillräckligt stöd för slutsatsen att förslagen kommer bidra till en mer effektiv användning av polisiära resurser. Det bedöms inte finnas någon mer fördelaktig alternativ lösning för att uppnå detta. Om förslagen inte genomförs kommer Polismyndigheten även fortsättningsvis att behöva lägga betydande polisiära resurser på rutinmässiga transporter av frihetsberövade.

De konkreta förslag som lämnas i denna promemoria bedöms inte ha några ekonomiska konsekvenser i övrigt för det allmänna eller för enskilda. Förslagen bedöms inte innebära några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män och inte heller medföra några andra konsekvenser som bör redovisas särskilt.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i polislagen (1984:387)

23 a § Polismyndigheten meddelar förordnande att vara arrestantvakt eller passkontrollant för den som inte är anställd som sådan vid Polismyndigheten och inte heller är polisman. *Endast väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag får förordnas att, inom ramen för sin anställning i företaget, vara arrestantvakt.* Ett förordnande för en arrestantvakt får avse även bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen och rutinmässiga transportuppdrag. I förordnandet ska verksamhetens art och omfattning anges. Förordnandet får återkallas.

I paragrafen regleras Polismyndighetens möjlighet att meddela förordnande att vara arrestantvakt eller passkontrollant för den som inte är anställd som sådan vid Polismyndigheten och inte heller är polisman. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.2.

Ändringen innebär att det införs en ny *andra mening* som anger att endast väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag får förordnas att vara arrestantvakt. Med väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag avses, i enlighet med 7 § lagen (1974:191) om bevakningsföretag, den som är godkänd för anställning i ett auktoriserat bevakningsföretag och har till uppgift att utföra bevakningstjänst. Motsvarande krav ställs när Kriminalvården förordnar privata utförare för bevakningsuppdrag enligt 8 kap. 1 § häkteslagen (2010:611) och 15 kap. 3 § fängelselagen (2010:610).

Därutöver görs en ändring i *tredje meningen* som innebär att ett förordnande för en arrestantvakt får avse även rutinmässiga transportuppdrag. Med rutinmässiga transportuppdrag avses transportuppdrag utan förhöjd risk som inte kräver polisiär kompetens. När en anhållen person ska transporterats till en häktningsförhandling bör det ofta kunna övervägas om förordnade arrestantvakter kan genomföra transporten. Även andra mer rutinmässiga transporter av redan frihetsberövade personer bör kunna komma i fråga, t.ex. i samband med sjukhusbesök. Polismyndigheten måste i varje enskilt fall avgöra om det är lämpligt, utifrån en samlad riskbedömning, att en transport utförs av icke-polisiär personal. Myndigheten får bestämma de närmare formerna för hur dessa bedömningar ska gå till. Bestämmelsen omfattar endast transportuppdrag som Polismyndigheten ansvarar för inom ramen för arrestverksamheten.

23 b § *En väktare med ett förordnande som arrestantvakt enligt 23 a § får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om*

1. *en enskilds personliga förhållanden, eller*
2. *förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller för att utreda och lagföra brott.*

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I paragrafen, som är ny, regleras en förordnad arrestantvaks tystnadsplikt i de fall han eller hon inte omfattas av regleringen i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. En motsvarande reglering finns i 8 kap. 2 § häkteslagen, 11 § lagen (1980:578) om ordningsvakter och 15 kap. 4 § fängelselagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Enligt *första stycket* får en väktare inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller för att utreda och lagföra brott. Att endast obehörigt röjande av uppgifter skyddas innebär att bestämmelsen inte hindrar att väktaren lämnar uppgifter som han eller hon fått del av, t.ex. från en enskild i samband med transport, till Polismyndigheten. Med en enskilds personliga förhållanden avses detsamma som i OSL (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 84). Förhållanden av betydelse för att utreda och lagföra brott avser främst situationer när ett röjande skulle avslöja polisiära arbetsmetoder, pågående spaningsarbete eller annat utredningsarbete. Därutöver omfattas även förhållanden av betydelse för rikets säkerhet. Brott mot reglerna om tystnadsplikt kan medföra straffansvar enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

I *andra stycket* upplyses om att i det allmännas verksamhet tillämpas i stället OSL. En väktare som har förordnats som arrestantvakt och som för

det allmännas räkning deltar i Polismyndighetens verksamhet på ett sådant sätt som avses i 2 kap. 1 § OSL omfattas av bestämmelserna i den lagen. Prop. 2021/22:275

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387)

Härigenom föreskrivs i fråga om polislagen (1984:387)

dels att 23 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 23 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Polismyndigheten meddelar förordnande att vara arrestantvakt eller passkontrollant för den som inte är anställd som sådan vid Polismyndigheten och inte heller är polisman. Ett förordnande för en arrestantvakt får avse även bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen. I förordnandet ska verksamhetens art och omfattning anges. Förordnandet får återkallas.

Föreslagen lydelse

23 a §¹

Polismyndigheten meddelar förordnande att vara arrestantvakt eller passkontrollant för den som inte är anställd som sådan vid Polismyndigheten och inte heller är polisman. *Endast väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag får förordnas att, inom ramen för sin anställning i företaget, vara arrestantvakt.* Ett förordnande för en arrestantvakt får avse även bevakningsuppdrag utanför förvaringslokalen *och transportuppdrag.* I förordnandet ska verksamhetens art och omfattning anges. Förordnandet får återkallas.

23 b §

En väktare med ett förordnande som arrestantvakt enligt 23 a § får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om en enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller för att utreda och lagföra brott.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2021/22:275

Bilaga 2

Efter remiss har yttranden över promemorian Arrestantvakter och transportuppdrag (Ju2021/03820) kommit in från Arbetsgivarverket, Brottsförebyggande rådet, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kriminalvården, Länsstyrelsen i Stockholms län, Migrationsverket, Polismyndigheten, Svenska Transportarbetareförbundet, Sveriges advokatsamfund och Säkerhetsföretagen.

Ett yttrande har även kommit in från Fackförbundet ST.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Sveriges akademikers centralorganisation (Saco-S), Bevakningsföretagens intresseförening, Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR/S, P), Riksdagens ombudsmän, Service- och kommunikationsfacket (Seko), Sveriges Förenade Ordningsvakter (SFO) och SäkerhetsBranschen.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-06-21

Närvarande: F.d. justitierådet Karin Almgren samt justitieråden Mahmut Baran och Malin Bonthron

Arrestantvakter och transportuppdrag

Enligt en lagrådsremiss den 9 juni 2022 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i polislagen (1984:387).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Alexander Sevelin.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 juli 2022

Närvarande: statsråden Shekarabi, ordförande, Linde, Dahlgren, Ernkrans, Hallberg, Elger, Farmanbar, Danielsson

Föredragande: statsrådet Linde

Regeringen beslutar proposition Arrestantvakter och transportuppdrag